

ԳՐԱԽՅԱԿԱՆ — ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

«Արարատ»ի խմբագրութիւնը շնորհակալութեամբ ստացել է յարգելի Ֆրանսիացի Պր. Մակլերից «Հայկական Մանրանկարչութիւն» գեղեցիկ հրատարակութիւնը տպուած Փարիզում: Յայնի է՝ որ ս. էջմիածնի միաբան Տ. Գարեգին վարդապետը վերջին 6—7 տարուայ մէջ ի մի է ժողովել ս. էջմիածնի հարուստ մատենագարանի, Երուսաղեմի և այլ տեղերի ձեռագիրներից Հայկական մանրանկարչութեան վերաբերեալ նշանաւոր նկարները, որի համար էլ Յունվար ամսին մեկնեց արտասահման այնտեղ տպագրելու իւր ժողովածուն: Յարգելի Պր. Մակլերի հրատարակութիւնը մի մասն է այն հարուստ ժողովածուի, որ ունի Տ. Գարեգին վարդապետը: Սոյն համարում գետեղում ենք Տ. Մեսրոպ վարդապետի զբախտականը պ. Մակլերի հրատարակութեան առթիւ՝ իսկ այստեղ առաջ ենք բերում այդ հրատարակութեան Ֆրանսերէնից թարգմանած յառաջարանը՝ լսելու իրեն պ. Մակլերի խօսքերն իւր հրատարակութեան մասին:

Յ Ա Ռ Ա Չ Ա Բ Ա Ն

Իմ մի քանի ճանապարհորդութեանց ընթացքում, որոնք մասնաւորապէս նուիրուած էին հայ բանասիրութեան և հայոց պատմութեան վերաբերեալ հետազոտութեանց, առիթ ունեցայ տեսնելու մի քանի ձեռագրեր, որոնց մէջ ամփոփուած են հայ արուեստի արտադրութիւններ, արժանի առանձին ուշադրութեան: Ինքս այս ճիւղի մէջ մասնագէտ չլինելով՝ պիտի շատանամ այդ արտադրութիւնները ծանօթացնելով լուսանկարների միջոցով, յարակցելով այս վերջիններին նկարագրական շատ համառօտ տե-

ղեկութիւններ: Արուեստի պատմութեամբ զբազուտողները և յատկապէս բիւզանդագէտներն ու արևելագէտները անշուշտ օգտուելու են սոյն հրատարակութիւնից և ճանաչելու շահեկանութեան այն նոր բաժինը, որ սա հայթայթելու է նրանց: Սրա շնորհիւ նրանք պիտի կարողանան անհրաժեշտ համեմատութիւններն անել լուսարանելու համար փոքր ինչ այն դեռ ևս մթին ինդիքը, որ ներկայացնում են արևելեան և բիւզանդական արուեստների միջև եղած փոխադարձ առնչութիւնները, ու թերևս նաև արևելքի գործածած ազդեցութիւններն արևմուտքի վրայ կամ արևմուտքի ազդեցութիւններն արևելքի վրայ:

Հայերէն ձեռագրերը, որ հեշտութեամբ կարելի է քննել Եւրոպայի մասնաւոր և հանրային մատենադարաններում, ենթադրել են տալիս մի մեծ զարգացում ու կատարելութիւն, որին հասել են այս փոքրիկ ժողովրդի մանրանկարիչներն ու գեղագիրները: Ուրիշ խօսքով այս ազգի մէջ զարներով գոյութիւն են ունեցել անուանի դպրոցներ, որոնց մէջ աւանդուած էր մանրանկարչութեան արուեստը: Այս դպրոցների մասին դեռ ոչ մի ամբողջական աշխատութիւն լոյս չի տեսել, և դուցէ դեռ ժամանակ էլ չէ: Իրա համար պէտք է սպասել մի այնպիսի հրատարակութեան, որ աւելի առատ լինի ձեռագրերի յիշատակարաններից քաղուած թանկազին տեղեկութիւններով: Այս բանը գլուխ կը գայ միայն այն ժամանակ, երբ լիակատար ցուցակների միջոցով, որ դեռ չկան, տեղեկանանք այն զանձերին, որ պարունակում են էջմիածնի հայրապետական Աթոռի, Երուսաղէմի Ս. Յակովբեանց վանքի և Վննեակի Ս. Ղազարի Մխիթարեան հարց մատենադարանները:

Մինչ այդ՝ ես կը տամ այստեղ մի քանի տեղեկութիւններ Մելիտինէի և Վանի մասին, որոնք հաւանօրէն կարևոր կենտրոններ են եղած հայ գեղագիրների ու մանրանկարիչների: Այս երկու քաղաքներին նախապատուութիւն տալուս պատճառն այն է, որ հրատարակածս նկարների մեծ մասը արտագրութիւն է սոյն երկու քաղաքներից մէկի կամ միւսի և կամ զրանց անմիջական շրջակայքի:

ՏՐ. Մակլէր

